

Stanovisko Evropského výboru regionů – Akční plán EU pro ekologické zemědělství

(2022/C 97/07)

Zpravodaj:

Uroš BREŽAN (SI/Zelení), starosta obce Tolmin

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ,

1. vítá akční plán EU pro ekologické zemědělství a souhlasí s jeho komplexním přístupem, jenž je rozdělen do tří os a jehož cílem je stimulovat poptávku a produkci a zlepšit přispění ekologického zemědělství k řešení výzev v oblasti udržitelnosti a životního prostředí;
2. domnívá se, že ekologické zemědělství přispěje k plnění cílů Zelené dohody pro Evropu, strategie EU „Od zemědělce ke spotřebiteli“ a strategie v oblasti biologické rozmanitosti, a to díky svému pozitivnímu dopadu na životní prostředí a klima, co se týče lepšího ukládání uhlíku a zdraví půdy, zachování biologické rozmanitosti a dobrých životních podmínek zvířat;
3. v rámci těchto cílů vítá ambiciózní celounijní cíl strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“, jímž je využívat do roku 2030 nejméně 25 % zemědělské půdy k ekologickému zemědělství a jehož dopad by měla posoudit Komise. Navrhuje stanovit závazné vnitrostátní cíle, a zohlednit tak rozmanitost zemědělství v jednotlivých evropských zemích a jejich regionech;
4. vyjadřuje politování nad tím, že SZP není plně v souladu s cíli akčního plánu EU pro ekologické zemědělství, Zelené dohody, strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ a strategie v oblasti biologické rozmanitosti a že nemůže dostatečně kompenzovat zemědělce, kteří vyvíjejí další úsilí o ekologickou transformaci svého zemědělského podniku, a to například tím, že využívají půdu pro ekologické zemědělství;
5. vítá, že mezi osmi typy intervencí pro rozvoj venkova, jež jsou navrženy v nové SZP na období 2023–2027, jsou zahrnuty platby za závazky v oblasti životního prostředí a klimatu a další závazky hospodaření. Tento typ intervencí je pro členské státy povinný. Členské státy musí vyčlenit nejméně 30 % prostředků z EZFRV na intervence související s cíli v oblasti životního prostředí a klimatu. Tento typ zahrnuje také ekologické zemědělství, které tedy může být financováno jak v rámci ekorežimů, tak v rámci agroenvironmentálně-klimatických závazků druhého pilíře, nebo v rámci obou;
6. domnívá se, že výzva využívat do roku 2030 nejméně 25 % zemědělské půdy k ekologickému zemědělství musí být v souladu s produktivní realitou regionů a je nutné ji řešit za pomoci politických nástrojů, které budou podporovat vyvážený rozvoj ekologické produkce i poptávky a jež budou náležitě využívány na unijní, celostátní, regionální a místní úrovni;
7. domnívá se, že je třeba se zaměřit mimo jiné na stimulaci nabídky a zároveň na podporu poptávky po ekologických produktech tím, že selepší informovanost o jejich přínosech a zvýší důvěra spotřebitelů v logo pro ekologickou produkci;
8. uvítal by konkrétnější opatření a podporu při navrhování opatření se zaměřením na ekologické zemědělství ve venkovských oblastech, která by prosazovala rovnější přístup a rovnější příjmy mezi ženami a muži v tomto odvětví a kladla by si za cíl motivovat a přilákat mladé zemědělce;
9. lituje, že pro jednotlivé iniciativy nebyly vyčleněny zvláštní a specifické rozpočtové prostředky, a požaduje, aby k podpoře provádění akčního plánu na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni byly důsledně využívány různé stávající finanční nástroje, konkrétně iniciativa LEADER / komunitně vedený místní rozvoj, propagační politika EU a program Horizont Evropa. Kromě toho také žádá, aby byl tento akční plán lépe financován z doplňkových celostátních, regionálních a místních fondů;
10. zdůrazňuje případ nejvzdálenějších regionů, které se vzhledem ke svým specifickým podmínkám potýkají při rozvoji ekologické produkce s vážnými omezeními, která je třeba řádně zohlednit za pomoci zvláštních opatření doprovázených zvýšeným financováním;

11. je potěšen tím, že Evropská komise hodlá každoročně pořádat celoevropský „Den ekologické produkce“;
12. schvaluje návrh, podle něhož by se od samého počátku vykonávaly monitorovací a hodnotící činnosti, a to za účelem posuzování provádění akčního plánu, intenzivnějšího shromažďování údajů o trhu a rozšíření analýz středisek EU pro sledování trhu tak, aby zahrnovaly i ekologické produkty;
13. naléhavě vyzývá členské státy, aby schválily vnitrostátní akční plány pro ekologické zemědělství, jež by se zaměřovaly na řešení konkrétních problémů jak na vnitrostátní, tak na místní úrovni. Měly by vycházet z otevřeného a demokratického konzultačního procesu s přístupem zdola nahoru, do něhož by byly zapojeny všechny zúčastněné strany, zejména ekologičtí zemědělci a ekologická sdružení, místní a regionální orgány, zástupci spotřebitelů a odvětví pohostinství;
14. vítá, že se akční plán pro ekologické zemědělství poprvé zmiňuje o „reálné ceně potravin“ a že Komise hodlá na toto téma provést specifickou studii, což má zásadní význam pro podporu přechodu ke spravedlivějšímu a udržitelnému potravinovému systému. Tato studie by měla přispět k uznání hodnoty ekologického zemědělství při vytváření veřejných statků;
15. poukazuje na to, že v životním prostředí jsou téměř všudypřítomná rezidua pesticidů, která mají potenciální vliv také na ekologické produkty. Vzhledem k tomu, že ekologičtí zemědělci zaručují vysoké environmentální normy produkce, nesmí být zatěžováni riziky, za něž nenesou odpovědnost. VR proto upozorňuje, že by nulová tolerance vůči reziduům pesticidů v ekologických produktech toto odvětví značně poškodila;
16. navrhuje, aby Evropská komise za účelem řešení tohoto problému:
- předložila iniciativy zaměřené na zjednodušení povolování účinných látek a přípravků na ochranu rostlin vhodných pro ekologické zemědělství, jsou-li nezávadné pro přírodu, životní prostředí a lidi. Zvláštní pozornost přitom musí věnovat produkci nejvzdálenějších regionů, jež se ve své většině co do objemu a charakteristických znaků liší od produkce kontinentální,
 - podpořila další harmonizaci postupů v případě zjištění reziduí pesticidů tím, že se zváží všechny výhody a nevýhody různých přístupů členských států,
 - podpořila studium a výzkum nových způsobů ošetření slučitelných s ekologickou produkcí;
17. vybízí členské státy k tomu, aby prozkoumaly, jak lze uplatňovat zásadu „znečišťovatel platí“, a ekologickým zemědělcům tak umožnily obdržet náhradu ušlého zisku v případě náhodné kontaminace jejich ekologické produkce;

Úloha místních a regionálních orgánů při provádění a hodnocení akčního plánu

18. zdůrazňuje, že místní a regionální orgány mají nejlepší předpoklady k tomu, aby zjišťovaly a řešily skutečné potřeby místních ekologických odvětví. V zájmu dosažení cílů nového akčního plánu pro ekologické zemědělství by proto tyto orgány měly být úzce zapojeny jak do provádění, tak do hodnocení jeho činností;
19. poukazuje na to, že místní a regionální orgány plní klíčovou úlohu, jelikož přispívají ke strukturování odvětví ekologického zemědělství, pokud jde o produkci, logistiku a obchod, usnadňují navazování strukturované spolupráce mezi producenty a spotřebiteli, zvyšují povědomí na místní úrovni, informují spotřebitele o pozitivním dopadu ekologického zemědělství a vytvářejí naučné programy určené pro předškolní a školní vzdělávání;
20. vyzdvihuje skutečnost, že místní a regionální orgány již dlouho podporují rozvoj ekologického zemědělství, zejména prostřednictvím řízení a provádění regionálních programů rozvoje venkova;
21. vyjadřuje politování nad tím, že regionální a místní orgány nebyly plně zapojeny do provádění předchozího akčního plánu pro ekologické zemědělství, jenž podle přezkumu provedeného Evropským výborem regionů v polovině období nesplnil své cíle;
22. naléhavě vyzývá Evropskou komisi, aby vytvořila platformu pro monitorování a hodnocení provádění akčního plánu, která by sdružovala všechny zúčastněné strany, zejména zástupce místních a regionálních orgánů;
23. zdůrazňuje, že v rámci zapojení místních a regionálních orgánů je v souladu se zásadami Územní agendy 2030 nutný místní přístup, aby bylo možné řešit různé potřeby venkovských, příměstských a městských oblastí v celé Evropě;

24. doporučuje, aby místní a regionální orgány zajišťovaly koordinaci a řádnou správu na všech správních úrovních. Zásadní význam má podpora průřezových opatření na místní úrovni i zapojení všech místních zúčastněných stran, které jsou vázány na odvětví ekologické produkce;

25. žádá Komisi, aby kladla větší důraz na ochranu vodních zdrojů, a vyzývá k výměně zkušeností, jež by umožnila povzbudit místní a regionální orgány k tomu, aby tyto osvědčené postupy uplatňovaly;

Podpora spotřeby

26. vítá, že jsou *biodistrikty* uznávány jako úspěšné nástroje pro rozvoj venkova a oceňuje záměr Komise podporovat jejich vytváření a provádění v členských státech;

27. doporučuje Komisi, aby do provádění této iniciativy zapojila místní a regionální orgány;

28. poukazuje na to, že *biodistikty* jsou pro místní a regionální orgány velkou příležitostí k podpoře rozvoje udržitelných potravinových systémů, které by vycházely ze spolupráce mezi zemědělci, občany/spotřebiteli, místními orgány veřejné správy, sdruženími a podniky působícími v oblasti obchodu, cestovního ruchu a kultury, jež dodržují zásady a metody ekologické produkce a spotřeby;

29. zdůrazňuje, že integrovaný a multifunkční přístup *biodistiktů* přináší rovněž velké výhody v oblasti environmentální, hospodářské a sociální udržitelnosti;

30. vyzývá proto místní a regionální orgány, aby se zapojily do vytváření *biodistiktů* a podporovaly rozvoj iniciativ vycházejících zdola, které mohou přispět k rozvoji venkovských oblastí a ke zvýšení spotřeby místních ekologických produktů;

31. doporučuje, aby Evropská komise přijala společný rámec a pokyny na úrovni EU, čímž by zaručila harmonizované provádění *biodistiktů* na úrovni členských států a zároveň by dbala na zachování jejich integrované a multifunkční povahy i jejich specifických rysů, a tak zajistila jejich úspěšné využívání;

32. doporučuje, aby Evropská komise zřídila na úrovni EU síť *biodistiktů*, jejímž účelem by bylo poskytovat podporu a společné služby všem *biodistiktům*;

33. doporučuje, aby místní a regionální orgány stimulovaly místní spotřebu ekologických produktů prostřednictvím finanční podpory místních trhů z vlastních, vnitrostátních i unijních zdrojů, a dále též prostřednictvím přímého prodeje i informačních a komunikačních kampaní zaměřených na stávající trhy a hospodářské subjekty způsobilé k přímému prodeji;

34. poukazuje na nutriční a environmentální výhody konzumace ekologických potravin a vyzývá k tomu, aby se řešila otázka dostupnosti konzumace ekologických potravin, a to co se týče cenové dostupnosti i dostupnosti v prodejnách, k nimž by měli spotřebitelé snadný přístup, a všem spotřebitelům se tak umožnilo nakupovat ekologické potraviny;

35. vítá skutečnost, že EU navýšila rozpočtové prostředky na propagaci ekologických produktů, a vyzývá Komisi, aby je v následujících letech zachovala;

36. s ohledem na současný přezkum propagační politiky EU doporučuje, aby Komise upřednostňovala ekologické produkty vyprodukované v EU, a to od zemědělských surovin až po jejich zpracování;

37. navrhuje doplnit logo EU pro ekologickou produkci o formulaci „Ekologický produkt EU“, jakož i možnost uvést označení regionu produkce, které budou umístěny pod obrázek zeleného listu, díky čemuž bude toto logo pro spotřebitele snadněji rozpoznatelné;

38. vítá návrh zvážit v rámci strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ různé možnosti ohledně označování týkající se dobrých životních podmínek zvířat a žádá, aby se s tímto procesem pokročilo, neboť se domnívá, že jasné, standardizované a povinné označování metody chovu by mohlo spotřebitele motivovat ke koupi ekologických produktů;

39. je potěšen tím, že Komise si přeje podporovat ekologické jídelny a hodlá zkoumat uplatňování kritérií pro zadávání zelených veřejných zakázek a zvýšit jejich využívání. Vítá cíl stanovit minimální povinná kritéria pro zadávání veřejných zakázek v oblasti udržitelných potravin s cílem propagovat zdravé a udržitelné stravování. Může být nezbytné přepracovat právní rámec pro zadávání veřejných zakázek, aby mohly veřejné orgány ve větší míře požadovat a zvýšit využívání místně vyprodukovaných potravin. Zvláštní pozornost a podpora by měla být poskytována rozvoji krátkých dodavatelských řetězců v nejvzdálenějších regionech;

40. navrhuje, aby školy a vzdělávací ústavy nabízely ekologické výrobky studentům, což by přispělo ke zdravým stravovacím návykům od raného věku, a tím i usnadnilo zvyšování povědomí o významu místních, tradičních a zdravých potravin;

41. zdůrazňuje úlohu, kterou plní místní a regionální orgány v rámci podpory většího využívání místních a regionálních ekologických produktů při zadávání veřejných zakázek v oblasti potravin, přispívání ke kolektivnímu informování a vzdělávání a zvyšování informovanosti spotřebitelů o ekologické produkci a zlepšování jejich důvěry v tuto produkci. Místní a regionální orgány mohou prostřednictvím zadávání veřejných zakázek rozvíjet dlouhodobá partnerství s místními ekologickými producenty a podněcovat tradiční zemědělce k přechodu na ekologickou produkci;

42. rovněž poukazuje na to, že místní a regionální orgány čelí několika překážkám týkajícím se zásobování veřejných jídelen místními a regionálními ekologickými produkty. Jedná se o logistické překážky, zejména nedostatek uzpůsobených prostor, strukturální překážky, jako je potřeba strukturovat trh a posílit dodavatelský řetězec s cílem sladit místní nabídku a poptávku, a o nedostatek lidských a technických zdrojů;

43. konstatuje, že k podpoře správného využívání ekologických potravin ve veřejných i soukromých jídelnách, stravovacích zařízeních a restauracích je zapotřebí silná politická vůle na celostátní a regionální úrovni;

44. navrhuje, že na úrovni EU by mohla být jako příklad osvědčeného postupu vypracována společná kritéria, jež by umožnila stanovit odpovídající pravidla inspekce pro veřejné jídelny;

45. konstatuje, že zvýšení poptávky podporuje rozvoj regionální produkce, a vyzývá proto k označování jídelen a restaurací, a to jak ve veřejném, tak v soukromém sektoru, s uvedením minimálního procentního podílu zdravých, ekologických a místně vyprodukovaných potravin využívaných ve výrobních procesech;

46. vyzývá členské státy a místní a regionální orgány, aby zrevidovaly své právní předpisy týkající se zadávání veřejných zakázek a rozpočtu, a zajistily tak, aby ekologické produkty využívané ve veřejných jídelnách byly certifikované;

47. uznává, že místní a regionální orgány dosud dostatečně neznají možnosti, které skýtají zelené veřejné zakázky, a vybízí je, aby se přenesly přes kritérium ceny a uplatňovaly kritéria udržitelnosti;

48. navrhuje vytvořit společnou platformu EU pro ekologické producenty v členských státech EU, která by usnadnila mimo jiné výměnu osvědčených postupů, porozumění právním předpisům EU, odbornou přípravu, akce a možnosti navazovat projektová partnerství;

49. za tímto účelem trvá na tom, že je důležité zajistit odpovídající program odborné přípravy a budování kapacit jak pro veřejné zadavatele (celostátní, regionální a místní), tak pro ekologické producenty a zpracovatele, aby se vyřešily strukturální a logistické překážky a podpořilo se používání kritérií zelených veřejných zakázek;

Stimulace produkce

50. konstatuje, že v roce 2019 představovala rozloha půdy využívané k ekologické produkci v EU přibližně 9 %, přičemž pouze 64 % certifikované ekologické půdy pobíralo příspěvky na podporu ekologické produkce ⁽¹⁾;

51. poukazuje na to, že v rámci stávající SZP je ekologické zemědělství nedostatečně financováno. I když je 8 % celkové zemědělské půdy v EU využíváno na ekologické zemědělství, dotace na ekologické zemědělství představují pouze 1,5 % celkového unijního rozpočtu na zemědělství. Zvláštní pozornost a podporu je třeba zaměřit na rozvoj malých venkovských oblastí a méně rozvinutých regionů, kde zemědělství představuje hlavní ekonomické odvětví;

52. zdůrazňuje, že má-li se do roku 2030 rozloha půdy využívané k ekologické produkci v EU ztrojnásobit, je zapotřebí trojnásobně až pětinasobně zvýšit výdaje SZP na ekologické zemědělství, což znamená, že na odvětví ekologického zemědělství by mělo být vyčleněno až 15 % výdajů SZP ⁽²⁾;

⁽¹⁾ IFOAM Organics Europe.

⁽²⁾ Tamtéž.

53. s politováním však konstatuje, že dohoda dosažená v souvislosti s příští SZP není v oblasti finanční podpory ekologického zemědělství dostatečně ambiciózní;

54. je znepokojen tím, že vzhledem k celounijním cílům, jichž má být v oblasti ekologického zemědělství dosaženo, některé dostupné návrhy vnitrostátních strategických plánů SZP neposkytují ve srovnání s předchozím programovým obdobím dostatečné dotace pro ekologické zemědělce;

55. doporučuje, aby členské státy a místní a regionální orgány ve svých strategických plánech upřednostňovaly řešení specifických potřeb regionálního a místního ekologického zemědělství a poskytovaly v tomto směru odpovídající finanční podporu;

56. doporučuje, aby Komise důkladně posoudila vnitrostátní strategické plány předložené členskými státy s cílem sledovat, že přispějí k plnění cíle využívat do roku 2030 25 % zemědělské půdy k ekologickému zemědělství;

57. podporuje postup v rámci nové SZP, který spočívá v posouzení konkrétních okolností a potřeb členských států, a zejména náročnosti podmínek produkce v nejvzdálenějších regionech, pokud jde o růst odvětví ekologické produkce, a zajištění toho, aby členské státy co nejlépe využívaly možnosti, které nabízí nová SZP, na podporu svého vnitrostátního odvětví ekologické produkce. Komise by měla věnovat zvláštní pozornost podpoře zaostávajících členských států / regionů a poskytovat další pokyny těm členským státům / regionům, které již přispívají k dosažení cíle 25 %. Všechny členské státy by měly do roku 2030 přispět ke splnění společného cíle;

58. doporučuje, aby členské státy a místní a regionální orgány pevněji ukotvily ekologické zemědělství v oblasti vzdělávání a na zemědělských fakultách a aby vytvořily učební materiály a odbornou přípravu v oblasti ekologického zemědělství, které by byly zaměřeny na potřeby prvovýroby i zpracování a přeměny;

59. doporučuje místním a regionálním orgánům, aby urychlily přechod na ekologické zemědělství tím, že budou poskytovat podporu a poradenství pro zakládání, přeměnu nebo převod zemědělských podniků, které se rozhodnou pro ekologické zemědělství;

60. zdůrazňuje význam rozvoje ekologického zemědělského zpracovatelského průmyslu na regionální a místní úrovni pro upevnění růstu primární produkce. Pro ekologické zemědělce i pro spotřebitele může být přínosná podpora krátkých potravinových řetězců, jelikož snižuje náklady na dopravu, zvyšuje udržitelnost a zároveň rozvíjí hospodářství venkova a vytváří přidanou hodnotu v oblasti produkce;

61. doporučuje proto, aby členské státy a místní a regionální orgány zavedly zvláštní opatření pro subjekty zabývající se zpracováním a prodejem ekologických potravin, a ve všech regionech tak usnadnily harmonický rozvoj produkce a vytvořily příznivé prostředí pro krátké dodavatelské řetězce. V této souvislosti navrhuje:

- podporovat drobný zemědělský zpracovatelský průmysl navazující na zemědělské podniky,
- zvýšit počet mobilních zpracovatelských zařízení pro malé zemědělské podniky (jatká, zpracovatelské závody, mlýny atd.) a podporovat společné využívání zpracovatelských zařízení na místní úrovni s cílem překonat právní překážky vyplývající z norem v oblasti zdraví a bezpečnosti a z norem týkajících se zdraví zvířat,
- stimulovat zapojení zemědělských družstev do uvádění ekologických produktů na trh a do jejich zpracování i jejich účast ve veřejných zakázkách v oblasti potravin;

62. zdůrazňuje, že pro splnění cíle 25 % jsou důležité hospodářské organizace, účinné nástroje regulace trhu a financování organizací producentů. Producentům by například měla být stanovena minimální cena, která by převyšovala průměrnou výrobní cenu ekologické zemědělské produkce, a byl jim tak zajištěn stabilní minimální příjem. V případě nerovnováhy na trhu, kdy růst poptávky neumožňuje absorbovat růst nabídky, by měla být Komise zmocněna aktivovat zvláštní mechanismus veřejných intervencí pro ekologické produkty;

63. konstatuje, že zvyšující se nekalá soutěž ekologických produktů ze zemí mimo EU by mohla toto odvětví oslabit, a doporučuje, aby Evropská komise zaručila spravedlivý, vyvážený a transparentní obchod a vyžadovala reciprocitu povinností a pravidel pro ekologickou produkci dováženou do EU s cílem zajistit rovné zacházení a účinnou ochranu evropských spotřebitelů. Ze stejných důvodů by se mělo výše uvedené uplatňovat i na akvakulturu, aby se ochrana životního prostředí a udržitelná správa oceánů a moří rozšířila i na země mimo EU;
64. doporučuje Evropské komisi, aby podpořila vytvoření společné platformy EU, která by usnadnila možnosti dovozu a vývozu pro místní ekologické zemědělce tím, že bude rozvíjet služby pro internetový prodej v EU a poskytovat podporu logistice a úspěšným partnerstvím v této oblasti;
65. doporučuje členským státům, aby v rámci ekorežimů nové SZP zavedly systém bonus/malus, jak uvedl ve svém minulém stanovisku k agroekologii;
66. poukazuje na to, že od 1. ledna 2022 se začne používat nové nařízení EU o ekologické produkci a do některých odvětví ekologické produkce přinese významné změny. Pro zajištění úspěšného provádění má zásadní význam rovnováha mezi harmonizací na úrovni EU a přizpůsobením na regionální úrovni, přičemž však musí být dodržovány zásady ekologické produkce;
67. v důsledku toho vyzývá Komisi, aby monitorovala dopad nového nařízení, a bylo tak možné účinně reagovat na případné obtíže, jež by vyvolalo uplatňování nových pravidel;
68. uznává, že v odvětví živočišné výroby má přechod na ekologickou produkci velký význam a potenciál;
69. vítá záměr Komise posílit ekologickou akvakulturu. Toto odvětví čelí tvrdé konkurenci ze zemí mimo EU, neboť téměř 80 % ryb určených ke spotřebě na vnitřním trhu se do EU dováží⁽³⁾;
70. doporučuje proto, aby Komise zajistila odpovídající podporu a zvýšila financování určené na výzkum a vývoj v oblasti ekologického zemědělství, akvakultury a živočišné výroby v EU, aby bylo možné vyřešit nedostatek náležitých vstupních produktů, konkrétně certifikovaných ekologických osiv, ekologických krmiv obsahujících bílkoviny a vitamin B, a snížit závislost na dovozu;
71. vítá návrh Komise zvýšit financování určené na výzkum a vývoj v oblasti ekologického zemědělství v rámci programu Horizont Evropa a zdůrazňuje zejména to, že je důležité stanovit zvláštní výzvy k podávání návrhů a rozpočtové prostředky na ekologickou produkci.

V Bruselu dne 2. prosince 2021.

předseda
Evropského výboru regionů
Apostolos TZITZIKOSTAS

⁽³⁾ Názory Copa-Cogeca na akční plán pro podporu ekologické produkce.